

Császtvay Tünde – Rózsa Miklós:¹

Sietős hymnus a sajtótörténész² évfordulójára³ (átirat)

Bársonyos Rózsatövisek

Egy 1897-es vers átírata

„Borsszemet árasz szép Jankójára”

Örök Jóság! Budavár Szülötte!
Halld meg, mit ajkam most rebeg:
Legyen előtted tetszetős ez ének
És hő imánk kedves neked.
Hírharang⁴-karikírozó Atyánk Te,
Könyörgésünknek adj helyet;
Ne vond meg tőlünk véghetetlen
Élceidet, Kegyelmedet!

Hadd zengjünk hő imát népünk nevében
Sajtótörténeteidért,⁵ mi magunk,
Óh hadd legyek én hü tolmácsolója
Mindannak, minek vágya van.
Por a porért kiált, a Toldybul,⁶
Ajkam könyörgő szót rebeg:
Óh teljesítsd, hogy szenzációs riportban
Zenghessük dicsőségedet.

Mely annyit szenvedett e szenzációs médiáért
– E hatalmas⁷ negyedét – áldd meg óh Uram,
Szabadságát a bűnök⁸ lágy ölében
Hadd élvezhesse boldogan!
Borsszemet árasz szép Jankójára,⁹
Csernátonytól, Edwardtól¹⁰ mentsd meg őt;
Légy harczba' és békébe' véle
S küldj rá a multnál szebb jövőt!

Ura s Karikatúrák Királya¹¹
Óh áldd meg a magyar Sajtócézárt!
Hisz annyi millió olvasója
Hozzád szivből mind így kiált:
Óh adj neki rendőri békét,
Táborit¹² szeretni jó szívet
S vészterhes idők hogyha szállnak föléje
Kegyelmed Lysoformmal fertőtlenítsse!¹³

BTM és Eger Kormányzója
Áldásod várja e haza:
Legyen olyan hatalmas, mint mikor még
Tanára Antall vala!
Hatalmát áldja Corvina,
Minden zsurnaliszta szeresse hőn –
Süssön reá Hanákja napja
Mindig melegen, éltetőn!

Örök Jóság! Kecskeméthy rehabilitálója!¹⁴
Halld meg, mit ajkam most rebeg:
Legyen előtted tetszetős ez ének
És hő imám kedves neked.
Hozzád fohászkodunk kegyelmes Géza!
Ajkunk könyörgő szót rebeg;
Sajtóvilágok bulvár(l)ója,
Könyörgésünknek adj helyet!

Jegyzetek

¹ Rózsa Miklós (1873–1947) irodalmi, művészeti író. Vészi József neki adta át az 1900-ban a Franklin Társulat nevében átvett Kecskeméthy-napló kiadásának feladatát. (Vö. OSzK Kézirattára, a Franklin Kiadó hagyatéka, Fond 2/1803, Fond 2/784). Buzinkay Géza viszonya Rózsa Miklóshoz némiképp ellentmondásosnak mondható. Lásd erről bővebben: BUZINKAY Géza: A kitagadott szatirikus: Kecskeméthy Aurél. In: *Polgárosodás Közép-Európában. Tanulmányok Hanák Pé-*

ter 70. születésnapjára, szerk. SOMOGYI Éva. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 1991, 195–213.

- ² A vers kontextuális kontrollanyagaként lásd a *Budapest* című várostörténeti folyóirat 2006 júliusában készített interjúját: <http://www.budapestfolyoirat.hu/szerzoink/189-buzinkay-geza>.

„BUZINKAY GÉZA (1941, Budapest) sajtótörténész

Budai urbánus lény vagyok (ami köztudomásúan különbözik a pestitől). 1941-ben születtem egy vári családban, és életem nagyobb részét is a Várnegyedben töltöttem. Amikor nem ott vagyok, és emiatt hiányérzetem támad, akkor a fennállása 40. évében járó Várbarátok Körét vezetem.

A Vár nemcsak ábrándok, nosztalgia és üzleti elképzelések tárgya, hanem – legalábbis a nem túl távoli múltig – kisváros a nagyvároson belül. Azonban téved, aki valamiféle ritka kivételezett helyzetre következtet ebből. A Várban az az egyedülálló, hogy adottságai egyszerre varázslatosak és megtorlóak. Vári iskolai osztálytársaim eleinte sorra kicserélődtek: többen szüleikkel »disszidáltak«, a kitaróbbakat kitelepítették. A gimnáziumot, külön felvételi vizsga és két év pesti kitérő (piaristák) után a Toldy Ferenc Gimnáziumban, a későbbi miniszterelnök, ekkor még inkább megfigyelés, majd a tanári pályáról való eltávolítás tárgyát képező Antall József osztályában végeztem el. Ez a kiváltság először a felsőoktatásból való kizárást eredményezte, »ellenforradalmi« szervezkedés miatt. Sebj, legalább néhány évig kipróbálhattam (»művésznéven«), hogy milyen lennék színésznek.

A tapasztalat azt eredményezte, hogy utóbb mégis inkább elvégeztem az ELTE magyar és könyvtár szakát, azután pedig történelemből doktoráltam. Már ekkor is mindegyik vizsgadolgozatom a magyar újságírás múltjához kapcsolódott, így aztán ebből írt disszertációval lettem az irodalomtudományok kandidátusa (1983). Bár közel egy évtizedig a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtárban, majd még ugyanennyit a Corvina Könyvkiadó szerkesztőjeként dolgoztam, mégis a sajtó és annak összes műfaja (beleértve a karikatúrákat) maradt fő érdeklődési és kutatási területem. Azaz hogy nemcsak így önmagában, hanem a nagyvárosi, budapesti kultúra részeként. Várostörténet és sajtótörténet tárgyköreiből publikáltam egy tucat kötetet és száznál több dolgozatot; sajtó-médiatörténetet oktatok főiskolai tanárként az egi Eszterházy Károly Főiskolán, illetve az ELTE Bölcsészettudományi Karán.

Budapest története számomra távolról sem csak kiegészítő elem a sajtótörténet mellett. Az életmód, a lakáskultúra, a középosztály múltja és tárgyi kultúrája – nem kis részben Hanák Péter hatására – annyira fontos szerepet játszottak érdeklődésemben, hogy 1991-ben, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársaként megpályáztam és egy ciklusra elnyertem a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatói állását. Először sikerült az évek óta zárva tartó Kiscelli Múzeumot ismét megnyitni a nagyközönségnek, majd négy év alatt Budapest több mint kétezer éves történetét állandó kiállításokkal bemutatni a Budavári Palotá-

ban. Közben azonban teljesen megváltozott a fővárosi »léggör«, s az intézményi függetlenséggel szemben kívánatosabbá váltak az újra fonható régi kapcsok.

Ilyen tevékenységi területek után mi sem természetesebb, mint hogy ott legyenek a Budapestet féltő és otthonuknak tekintő, többnyire a sajtóval közeli kapcsolatban álló, igazi »pesti értelmiségi« körben, amelynek formai keretet is teremtett a felülmúlhatatlan energiájú szerkesztő-szervező-várostörténész Buza Péter a *Budapest* c. folyóirattal.”

- ³ A vers egy jóval korábbi szövegvariánsa: „Hymnus a koronázás évfordulójára”. In: *Jókai. Magyar Nők Lapja. Társadalmi, szépirodalmi és képes családi lap*, 1897. június 8.

Örök Jóság! Világok Alkotója!
Halld meg, mit ajkam most rebeg:
Legyen előtted tetszetős ez ének
És hő imám kedves neked.
Sujtó s jutalmazó Atyám Te,
Könyörgésemnek adj helyet;
Ne vond meg tőlem véghetetlen
Irgalmadat, Kegyelmedet!

Hadd zengjek hő imát népünk nevében
Király s hazáért én magam,
Óh hadd legyen én hü tolmácsolója
Mindannak, minek vágya van.
Por a porért kiált, a porbul,
Ajkam könyörgő szót rebeg:
Óh teljesítsd, hogy háladalban
Zenghessük dicsőségedet.

Mely annyit szenvedett e szép hazáért
– E népet – áldd meg óh Uram,
Szabadságát a béke lágy ölében
Hadd élvezhesse boldogan!
Bőséget árássz szép honára,
Vésztől, nyomortól mentsd meg őt;
Légy harczba' és békébe' véle
S küldj rá a multnál szebb jövőt!

Urak Ura s Királyok Királya
Óh áldd meg a magyar Királyt!
Hisz annyi millió alattvalója
Hozzád szivből mind így kiált:
Óh adj neki családi békét,
Népét szeretni jó szivet
S vészfelleg hogyha száll föléje
Kegyelmed védelmezze meg!

Országok és világok Kormányzója
Áldásod várja e haza:
Legyen olyan hatalmas, mint mikor még
Határa négy tenger vala!
Hatalmát rettegjék a népek,
Minden fia szeresse hőn –
Süssön reá kegyelmed napja
Mindig melegen, éltetőn!

Örök Jóság! Világok Alkotója!
Halld meg, mit ajkam most rebeg:
Legyen előtted tetszetős ez ének
És hő imám kedves neked.
Hozzád fohászokodok kegyelmes Isten!
Ajkam könyörgő szót rebeg;
Csodás világok Alkotója,
Könyörgésemnek adj helyet!

- ⁴ Vö. BUZINKAY Géza: *Hírharang, vezércikk, szenzációs riport*. Budapest: Corvina Kiadó, 2009.

- ⁵ Az abszolutizmus első szakaszának sajtója, 1849–1859. A Pesti Napló a provizorium idején, 1862–1867. In: *A magyar sajtó története*. II/1, 1848–1867, szerk.

- KOSÁRY Domokos – NÉMETH G. Béla, Budapest: Akadémiai, 1985, 291–404, 506–591.; *Élclapok, 1867–1875, Közművelődési sajtó, 1867–1875, A katolikus politikai sajtó, 1875–1892, Élclapok, 1875–1892, A magyar nyelvű közművelődési sajtó, 1875–1892.* In: *A magyar sajtó története. II/2, 1867–1892*, szerk. KOSÁRY Domokos NÉMETH G. Béla, Budapest. Akadémiai, 1985, 169–247, 358–365, 393–490; BUZINKAY Géza – KÓKAY György, *A magyar sajtó története I. A kezdetektől a fordulat évéig*, Budapest, Ráció Kiadó, 2005.; BUZINKAY Géza, *Magyar hírlaptörténet 1848–1918*, Budapest. Corvina Kiadó, 2008.
- ⁶ Vö. BUZINKAY Géza: *Iskola a lovagvárban. A budai Toldy Ferenc Gimnázium 150 éve*. Budapest: Toldy Ferenc Gimnázium, 2005.
- ⁷ Olvasható 'hatalmi'-nak is.
- ⁸ Értelmezhető 'bűnügyek'-nek is.
- ⁹ Vö. BUZINKAY Géza, *Borsszem Jankó és társai. Magyar élclapok és karikatúráik a XIX. század második felében*. Budapest: Corvina, 1983.
- ¹⁰ Talán VII. Edwardról lehet szó. Vö. BUZINKAY Géza, *The Prince of Wales (the future King Edward)*, <http://www.ssees.ucl.ac.uk/confhung/buzinkay.pdf> és Buzinkay Géza, *VII. Edward Budapesten*.
- ¹¹ Vö. például BUZINKAY Géza, *A politikai karikatúra és a magyar történelem*. In: *Vándorutak – Múzeumi örökség. Tanulmányok Bodó Sándor tiszteletére, 60. születésnapja alkalmából*, szerk. VIGA Gyula – HOLLÓ Szilvia Andrea – CS. SCHWALM Edit, Budapest: Archaeolingua, 2003, 541–550.; BUZINKAY Géza *Deutscher Michel und Magyar Miska. Nationale Stereotypen in österreichischen und ungarischen Karikaturen*. In: *Zeit des Aufbruchs. Budapest und Wien zwischen Historismus und Avantgarde. Ausstellungskatalog des Kunsthistorischen Museums*, Wien – Milan, Skira, 2003, 239–244.; *A megrajzolt vicc: a budapesti karikatúra*. In: *Micsoda város! Karikatúrák a 125 éves Budapestről*, szerk. SÁNDOR P. Tibor. Budapest: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 1998, V–XIX.
- ¹² Valószínűleg Tábori Kornél detektívtudósítóról lehet szó. Tábori Kornél, a modern magyar riportázs megteremtője hihetetlen sokoldalú és színes újságírói és írói tevékenységet végzett. Rendőri riporterként kezdett dolgozni, megszervezte a rendőrújságírók szervezetét, később a Távol-Kelet gyarmatosításáért induló orosz–japán háborúban (1904–1905), majd az I. világháborúban haditudósító lett. Igen befolyásos embernek számított. Kutatói-írói munkásságát rendkívül ügyesen tudta a nagyközönségnek is – pénzben is kifejezhető – sikerrel bemutatni, mindig nagy érdeklődést keltő témákhoz nyúlt (hipnózis, bűnüldözés, bűnözői élet stb.). Számos publicisztikai, szociografikus indíttatású riportkötetben rajzolta meg a nagyvárosi közélet képét, a fővárosi rendőrség, de mellette az alvilág történetét is. Évekig szerkesztette a *Detektív Szemlét*. Minden technikai újdonságnak – akárcsak barátja, Karinthy Frigyes – lelkes kipróbálója (fényképezet, mozi stb.).

- ¹³ BUZINKAY Géza: Egy közéleti fertőtlenítőszer. In: „Nem süllyed az emberiség!” Szörényi László LX. Születésnapjára. Főszerk. JANKOVICS József, fel. szerk. CSÁSZTVAY Tünde, szerk. CSÖRSZ RUMEN István, SZABÓ G. Zoltán. Budapest: MTA Irodalomtudományi Intézet, 2007, 1121–1126.
- ¹⁴ Lásd az 1. sz. jegyzetet!

Felhasznált irodalom

- BUZINKAY Géza: „A kitagadott szatirikus: Kecskeméthy Aurél”. In: *Polgárosodás Közép-Európában. Tanulmányok Hanák Péter 70. születésnapjára*, szerk. SOMOGYI Éva. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 1991, 195–213.
- BUZINKAY Géza: *Hírharang, vezércikk, szenzációs riport*. Budapest: Corvina Kiadó, 2009.
- KOSÁRY Domokos – NÉMETH G. Béla (szerk.): *A magyar sajtó története*. II/1, 1848–1867, Budapest: Akadémiai, 1985.
- BUZINKAY Géza – KÓKAY György: *A magyar sajtó története I. A kezdetektől a fordulat évéig*, Budapest: Ráció Kiadó, 2005.
- BUZINKAY Géza: *Magyar hírlaptörténet 1848-1918*, Budapest: Corvina Kiadó, 2008.
- BUZINKAY Géza: *Iskola a lovagvárban. A budai Toldy Ferenc Gimnázium 150 éve*. Budapest: Toldy Ferenc Gimnázium, 2005.
- BUZINKAY Géza: *Borsszem Jankó és társai. Magyar élclapok és karikatúráik a XIX. század második felében*. Budapest: Corvina Kiadó, 1983.
- BUZINKAY Géza: *The Prince of Wales (the future King Edward)*, <http://www.ssees.ucl.ac.uk/confhung/buzinkay.pdf> és Buzinkay Géza, VII. Edward Budapesten.
- BUZINKAY Géza: A politikai karikatúra és a magyar történelem. In: *Vándorutak – Múzeumi örökség. Tanulmányok Bodó Sándor tiszteletére, 60. születésnapja alkalmából*, szerk. 541–550.; BUZINKAY Géza: *Deutscher Michel und Magyar Miska. Nationale Stereotypen in österreichischen und ungarischen Karikaturen*. In: *Zeit des Aufbruchs. Budapest und Wien zwischen Historismus und Avantgarde. Ausstellungskatalog des Kunsthistorischen Museums*, Wien – Milan: Skira, 2003.
- Micsoda város! Karikatúrák a 125 éves Budapestről*, szerk. SÁNDOR P. Tibor. Budapest: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 1998.
- „Nem süllyed az emberiség!” Szörényi László LX. Születésnapjára. Főszerk. JANKOVICS József, fel. szerk. CSÁSZTVAY Tünde, szerk. CSÖRSZ RUMEN István, SZABÓ G. Zoltán. Budapest: MTA Irodalomtudományi Intézet, 2007.
- Budapest c.* folyóirat, 2006 július – <http://www.budapestfolyoirat.hu/szerzoink/189-buzinkay-geza>.